ISSN 2278-8158
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
HALF YEARLY RESEARCH JOURNAL

ROYAL

Volume - X Issue - II December - May - 2021-22

English Part - II / Marathi / Hindi

Peer Reviewed Refereed
and UGC Listed Journal
Journal No. 47037

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये

IMPACT FACTOR / INDEXING
2019 - 5.756
www.sjifactor.com

❖ EDITOR ❖

Assit. Prof. Vinay Shankarrao Hatole
M.Sc (Math's), M.B.A. (Mkt), M.B.A (H.R),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod & Dirt), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan
Aurangabad. (M.S.)

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

ISSN 2349-638x

Peer Reviewed And Indexed

AAYUSHI INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL (AIIRJ)

Monthly e-Journal

· Devgiri Nagar, Ambajogai Road, Latur.
· Tq. Latur, Dis. Latur 413512 (MS.)
· (+91) 9922455749, (+91) 8999250451

· aiirjpramod@gmail.com
· aayushijournal@gmail.com

· www.aiirjournal.com

CHIEF EDITOR – PRAMOD PRAKASHRAO TANDALE

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

आंतरविद्याशाखीय बहुभाषिक शोध पत्रिका

विद्यावार्ता™

September 2020, Issue 09

Chief Editor
Dr. Bapu g. Gholap
(M.A.Mar.& Pol.Sci.,B.Ed.Ph.D.NET.)

Guest Editor
Prin. Dr. Mrs. Vandana Nalawade

Editors
Dr. Ajaykumar B. Patil

Dr. Keshav R. More

Reg.No.U74120 MH2013 PTC 251205
Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.
At.Post.Limbaganesh,Tq.Dist.Beed
Pin-431126 (Maharashtra) Cell:07588057695,09850203295
harshwardhanpubli@gmail.com, vaidyawarta@gmail.com
All Types Educational & Reference Book Publisher & Distributors

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

Impact Factor-5.707 ISSN-2349-638x

STATE LEVEL SEMINAR

ON

'Surviving and thriving Education in Times of Change'

23 Rd and 24 Th Feb.2019

Organized by

Swami Sahajanand Bharati College of Education, Shrirampur (MS)India

Published By

Aayushi International Interdisciplinary Research Journal (AIIRJ)
PEER REVIEWED & INDEXED JOURNAL
Feb- 2019

Executive Editor

Dr. Madhukar M. Jagdal

Chief Editor

Pramod P. Tandale

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

ISSN 2349-638x

Peer Reviewed And Indexed

AAYUSHI INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL (AIIRJ)

Monthly e-Journal

2020

· Devgiri Nagar, Ambajogai Road, Latur.
· Tq. Latur, Dis. Latur 413512 (MS.)
(+91) 9922455749, (+91) 8999250451

· aiirjpramod@gmail.com
· aayushijournal@gmail.com

· www.aiirjournal.com

CHIEF EDITOR – PRAMOD PRAKASHRAO TANDALE

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

Rayat Shikshan Sanstha's

Swami Sahajanand Bharati College of Education, Shrirampur,Dist. Ahmednagar

Two day National Annual Conference

On

Assessment & Accreditation of Teacher Education Institutes

On

16th & 17th December 2017

In Association with

Maharashtra State Secondary Teacher Educator's Association (MSSTEA)

A Special issue of

Aayushi International Interdisciplinary Research Journal

Special Issue- XVII ISSN –2349-638x

Impact Factor 3.025

Editor

Mr.Bhagwat Asaram Shinde

Assistant Professor,
Swami Sahajanand Bharati College of Education,
Shrirampur,Dist. Ahmednagar 413709 (M.S.)

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

ISSN 2277 - 5730
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume - IX Issue - IV OCTOBER - DECEMBER - 2020

ENGLISH PART - II / MARATHI

Peer Reviewed Refereed
and UGC Listed Journal

Journal No. 40776

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये

IMPACT FACTOR / INDEXING
2019 - 6.399
www.sjifactor.com

❖ EDITOR ❖
Asst. Prof. Vinay Shankarrao Hatole
M.Sc (Maths), M.B.A. (Mktg.), M.B.A. (H.R.),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod. & Dir.), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan
Aurangabad. (M.S.)

S.S.B. COLLEGE OF EDUCATION
Shrirampur, Dist.A'Nagar

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

आंतरविद्याशाखीय बहुभाषिक शोध पत्रिका

विद्यावार्ता ™

September 2020, Issue 09

Chief Editor
Dr. Bapu g. Gholap
(M.A.Mar.& Pol.Sci.,B.Ed.Ph.D.NET.)

Guest Editor
Prin. Dr. Mrs. Vandana Nalawade

Editors

Dr. Ajaykumar B. Patil

Dr. Keshav R. More

Reg.No.U74120 MH2013 PTC 251205
Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.
At.Post.Limbaganesh,Tq.Dist.Beed
Pin-431126 (Maharashtra) Cell:07588057695,09850203295
harshwardhanpubli@gmail.com, vaidyawarta@gmail.com
All Types Educational & Reference Book Publisher & Distributors

S.S.B. COLLEGE OF EDUCATION Shrirampur, Dist.A.Nagar

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

ISSN 2277 - 5730
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume - IX Issue - I January - March - 2020

ENGLISH PART - II

Peer Reviewed Referred
and UGC Listed Journal

Journal No. 40776

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये

IMPACT FACTOR / INDEXING
2019 - 6.399
www.sjifactor.com

❖ EDITOR ❖
Asst. Prof. Vinay Shankarrao Hatole
M.Sc (Maths), M.B.A. (Mktg.), M.B.A. (H.R.),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod. & Dir.), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan
Aurangabad. (M.S.)

S.S.B. COLLEGE OF EDUCATION
Shrirampur, Dist. A'Nagar

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

Index

Sr.No.	Author Name	Title of Article / Research Paper	Page No.
1.	Mr. Vishwanath M Ainapur Mr. Nagappa L H	An Overview on Indian Vision 2020 An Context To Primary Education To Higher Education	1
2.	Ajagekar R. H.	India Vision 2020 Primary to Higher Education	4
3.	Amate Sushant Shirgave Panditrao Koshti Omkar	Role of 'Education of Women' for Accomplishment of India Vision 2020	7
4.	Belvekar Priyanka	Continuous And Comprehensive Evaluation: Holistic Approach Of Evaluation	10
5.	Dr. Dhanwade Nandkumar Dhondiram	Implementing Right to Education: Challenges and Suggestions	14
6.	Smt. Dhanwade Surekha Nandkumar	Pitfalls and Issues in Implementing Right to Education: Some Recommendations	17
7.	Dr. Dhondge Vinay D.	The Accomlishment of India Vision 2020 and Jobs for All	20
8.	Dr. Gagare Amitkumar Shankarrao	The Accomplishment of Quality in Higher Education Through NAAC – A Study	24
9.	Ghatage Sujata J.	Good Governance in Secondary School	27
10.	Gorule B.B.	A Study on Employees Absenteeism in Indian Industry	30
11.	Dr. Mrs. Gulavani Megha Vishram	The Accomplishment of India Mission 2020 With Reference to Education	31
12.	Shri. Hegade Navnath Dharmaji	The Role of Education in Knowledge Based Society in 21st Century	34
13.	Prof. Jadhav Sangita Shankar Prof.Magdum Shankar Bhima	Identify The Work Values And Ways To Show Your Work Value	37
14.	Khanna Shruti Dayanand	The Accomplishment of India Vision 2020 as Knowledge Society	40
15.	Kurane Sujata A.	Opportunities In Mutual Fund Investment	44
16.	Manjare Megha Sambhaji	Problems of Primary Education in Rural India	46
17.	Dr. Mane V.M.	A Transforming Vision for Higher Education in India	49
18.	Dr. Mate Mahadeo Vishnu	Role Of ICT For Pedagogic Skill Development	51
19.	Mr. Mishrikoti Shrishail Mallikarjun	Mission Sarva Shiksha Abhiyan (SSA) & Right to Education (RTE)	53
20.	Mr. Naik Basuraj Ningappa	Accomplishment Of India Vision 2020 In Context To Primary & Higher Education	57
21.	Dr.Naik Tarsing B.	Professional Development Opportunities That Promote Teacher Collaboration	60

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

ISSN No. 2321-5488 UGC Sr. No. 1208

RESEARCH DIRECTIONS

An International Multidisciplinary Peer Reviewed Refereed Journal

UGC Journal No. 45489 (Monthly) Impact Factor-5.7

On the Occasion of Centenary of Celebrations
Rayat Shikshan Santha, Satara.

Special Issue
An interdisciplinary National Seminar on

CHANGING SCENARIO IN HIGHER EDUCATION

Organized By
Dept. of Education, Economics and Sociology
Laxmibai Bhaurao Patil Mahila Mahavidyalaya, Solapur.

Date- 15th March 2019

Editor-in-Chief
56, Ayodhya Nagari, Hydrabad Raod, Solapur- 413006
Contact No – 9822371039 / 9822870742
Email – researchdirections2013@gmail.com

Journal Indexed in

Scientific Indexing Services

CiteFactor
Academic Scientific Journals

CiteFactor

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

AARHAT MULTIDISCIPLINARY INTERNATIONAL EDUCATION RESEARCH JOURNAL (AMIERJ)

A Peer Reviewed Multidisciplinary International Research Journal
SJIF Impact Factor : 6.236 ISSN : 2278-5655
Vol. VIII Special Issue -X, February 2019

PLIGHT OF INDIAN FARMERS: ISSUES AND CHALLENGES

भारतीय शेतकऱ्यांच्या व्यथा वेदना, दशा : समस्या व आव्हाने

■ EDITORS ■

Dr. Smt. Neeta Dhumal
Department of English,
Kamala College, Kolhapur

Dr. Shri. Sujay Patil
Head, Department of Marathi,
Kamala College, Kolhapur

■ CO-EDITOR ■

Dr. Shri. Netaji Powar
Co-ordinator, YCMOU Study Centre,
Kamala College, Kolhapur

KAMALA COLLEGE, KOLHAPUR

NAAC Reaccredited 'A' grade (3.12 CGPA)
College with Potential for Excellence
www.kamalacollegekop.edu.in

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

One Day Interdisciplinary International Conference
On
SKILL DEVELOPMENT IN HIGHER EDUCATION

Book No : 2

First Edition: 2nd February, 2019

Organized by:
Shree Maharani Tarabai Government College of Education, Kolhapur, (Maharashtra)-

Published by: Aarhat Publication & Aarhat Journal's
Mobile No: 9822307164/8355852142

AARHAT MULTIDISCIPLINARY INTERNATIONAL EDUCATION RESEARCH JOURNAL (AMIERJ)
SJIF Impact Factor 6.236
Peer Reviewed Refereed Journal
ISSN 2278-5655,
Volume–VIII, Special Issue–II

EDITORS:

Disclaimer:

The views expressed herein are those of the authors. The editors, publishers and printers do not guarantee the correctness of facts, and do not accept any liability with respect to the matter published in the book. However editors and publishers can be informed about any error or omission for the sake of improvement. All rights reserved.
All views expressed in the journal are those of the individual contributors. **Any issues with reference to the research paper, the individual author/s are responsible.** The editor and Publisher are not responsible for the statements made or the opinions expressed by the authors.
No part of the publication be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means electronic, mechanical, photocopying, recording and or otherwise without the prior written permission of the publisher and authors.

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

2020-21

ISSN 2278-8158
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
HALF YEARLY RESEARCH JOURNAL

ROYAL

Volume - X Issue - II December - May - 2021-22

English Part - I

Peer Reviewed Refereed
and UGC Listed Journal
Journal No. 47037

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये

IMPACT FACTOR / INDEXING
2019 - 5.756
www.sjifactor.com

❖ EDITOR ❖
Asstt. Prof. Vinay Shankarrao Hatole
M.Sc (Math's), M.B.A. (Mkt), M.B.A (H.R),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod & Dirt), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖
Ajanta Prakashan
Aurangabad. (M.S.)

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

(31) · Prof. Dr. Nannar Sir 2021-22

Impact Factor 7.149

ISSN 2349-638x

Peer Reviewed And Indexed

AAYUSHI INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL (AIIRJ)

Monthly e-Journal

VOL-VIII ISSUE-XI Nov. 2021

Address
· Devgiri Nagar, Ambajogai Road, Latur.
· Tq. Latur, Dis. Latur 413512 (MS.)
· (+91) 9922455749, (+91) 8999250451

Email
· aiirjpramod@gmail.com
· aayushijournal@gmail.com

Website
· www.aiirjournal.com

CHIEF EDITOR – PRAMOD PRAKASHRAO TANDALE

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

Vidyawarta™

International Multilingual Research Journal

www. विद्यावार्ता .कॉम
YouTube Channel

Vidyawarta is peer reviewed research journal. The review committee & editorial board formed/appointed by Harshwardhan Publication scrutinizes the received research papers and articles. Then the recommended papers and articles are published. The editor or publisher doesn't claim that this is UGC CARE approved journal or recommended by any university. We publish this journal for creating awareness and aptitude regarding educational research and literary criticism.

The Views expressed in the published articles,Research Papers etc. are their writers own. This Journal dose not take any libility regarding appoval/disapproval by any university, institute, academic body and others. The agreement of the Editor, Editorial Board or Publicaton is not necessary. Editors and publishers have the right to convert all texts published in Vidyawarta (e.g. CD / DVD / Video / Audio / Edited book / Abstract Etc. and other formats).

If any judicial matter occurs, the jurisdiction is limited up to Beed (Maharashtra) court only.

Govt. of India,
Trade Marks Registry
Regd. No. 2611690

http://www.printingarea.blogspot.com

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

Vidyawarta™

International Multilingual Research Journal

www. विद्यावार्ता .कॉम

YouTube Channel

Vidyawarta is peer reviewed research journal. The review committee & editorial board formed/appointed by Harshwardhan Publication scrutinizes the received research papers and articles. Then the recommended papers and articles are published. The editor or publisher doesn't claim that this is UGC CARE approved journal or recommended by any university. We publish this journal for creating awareness and aptitude regarding educational research and literary criticism.

The Views expressed in the published articles,Research Papers etc. are their writers own. This Journal dose not take any libility regarding appoval/disapproval by any university, institute, academic body and others. The agreement of the Editor, Editorial Board or Publicaton is not necessary. Editors and publishers have the right to convert all texts published in Vidyavarta (e.g. CD / DVD / Video / Audio / Edited book / Abstract Etc. and other formats).

If any judicial matter occurs, the jurisdiction is limited up to Beed (Maharashtra) court only.

Indexed

IMPACT 7.041 iijif FACTOR

Govt. of India,
Trade Marks Registry
Regd. No. 2611690

http://www.printingarea.blogspot.com

विद्यावार्ता : Interdisciplinary Multilingual Refereed Journal Impact Factor 7.041(IIJIF)

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

2017-18

DOI 10.21922/srjis/2016/v3i24

ISSN (E) 2278-8808
ISSN (P) 2319-4766

SRJIS

An International Peer Reviewed, Refereed Journal

SCHOLARLY RESEARCH JOURNAL FOR INTERDISCIPLINARY STUDIES

ONLINE & PRINT

BIMONTHLY

E-CERTIFICATE

HIGHLY INDEXED

SJIF 2021 - 7.380

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

ISSN: 2319 9318
September 2020

106

Scanned with CamScanner

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

आंतरविद्याशाखीय बहुभाषिक शोध पत्रिका

विद्यावार्ता

September 2020, Issue 09

Chief Editor
Dr. Bapu g. Gholap
(M.A.Mar.& Pol.Sci.,B.Ed.Ph.D.NET.)

Guest Editor
Prin. Dr. Mrs. Vandana Nalawade

Editors
Dr. Ajaykumar B. Patil
Dr. Keshav R. More

Reg.No.U74120 MH2012 PTC 251205
Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.
At.Post.Limbaganesh,Tq.Dist.Beed
Pin-431126 (Maharashtra) Cell 07588057695,09850203295
harshwardhanpubli@gmail.com, vidyawarta@gmail.com
All Types Educational & Reference Book Publisher & Distributors

Scanned with CamScanner

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

2019-20

EDUINDEX

PUBLICATION CERTIFICATE

This publication certificate has been issued to

Dr. Shinde Bhagawat Asaram

For publication of research paper titled

निवडक पुस्तकांचे वाचन गट सादरीकरण व चर्चेतून छात्राध्यापकांतील शिक्षक उत्तरदायित्व संवर्धन : एक अभ्यास

Published in

Studies in Indian Place Names with ISSN no. 2394-3114

Vol:40 **issue:** 22 **Month:** *February* **Year:** *2020*

Impact factor:6.3

The journal is indexed, peer reviewed and listed in UGC Care

Editor

Editor

www.eduindex.org
editor@eduindex.org

Note: This eCertificate is valid with published papers and the paper must be available online at the website under the network of EDUindex

Scanned with CamScanner

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

ISSN 2277 - 5730
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume - IX Issue - I January - March - 2020

MARATHI PART - I

Peer Reviewed Referred
and UGC Listed Journal

Journal No. 40776

IMPACT FACTOR / INDEXING
2019 - 6.399
www.sjifactor.com

✣ EDITOR ✣

Asst. Prof. Vinay Shankarrao Hatole
M.Sc (Maths), M.B.A. (Mktg.), M.B.A. (H.R.),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod. & Dir.), M.Ed.

✣ PUBLISHED BY ✣

Ajanta Prakashan
Aurangabad. (M.S.)

The information and views expressed and the research content published in this journal, the sole responsibility lies entirely with the author(s) and does not reflect the official opinion of the Editorial Board, Advisory Committee and the Editor in Chief of the Journal "AJANTA". Owner, printer & publisher Vinay S. Hatole has printed this journal at Ajanta Computer and Printers, Jaisingpura, University Gate, Aurangabad, also Published the same at Aurangabad.

Printed by

Ajanta Computer, Near University Gate, Jaisingpura, Aurangabad. (M.S.)

Printed by

Ajanta Computer, Near University Gate, Jaisingpura, Aurangabad. (M.S.)
Cell No. : 9579260877, 9822620877, 7030308239 Ph. No. : (0240) 2400877
E-mail : ajanta5050@gmail.com, www.ajantaprakashan.com

AJANTA - ISSN 2277 - 5730 - Impact Factor - 6.399 (www.sjifactor.com)

Scanned with CamScanner

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

साहित्य संमेलनातील सहभागातून छात्राध्यापकांतील शिक्षक उत्तरदायित्व संवर्धनः एक अभ्यास

डॉ. भागवत असाराम शिंदे
सहाय्यक प्राध्यापक
स्वामी सहजानंद भारती कॉलेज ऑफ एज्युकेशन,
श्रीरामपूर, जि. अहमदनगर

प्रास्ताविक

उत्तरदायित्व हा शिक्षकाच्या आदर्श वर्तनाचा प्रमुख भाग असतो. शिक्षकाच्या सर्व कार्याच्या पायाभूत स्थानी उत्तरदायित्व महत्त्वाची भूमिका निभावत असते. यादृष्टीने शिक्षकाचे उत्तरदायित्व मोलाचे ठरते. शिक्षकी व्यवसायाचे महत्त्व विशद करतांना १९९६ च्या रास्तोगी समितीने म्हटले आहे की, "शिक्षकी व्यवसाय हा सर्व व्यवसायांच्या मातृस्थानी आहे." पण आजही शिक्षक शिक्षण कार्यक्रम सर्वांगीण गुणवत्तापूर्ण शिक्षक घडविण्यात अपयशी ठरत आहे. उत्तरदायित्वाच्या बाबतीतही हे शिक्षण कुचकामी ठरत आहे.

अ.उदिष्टे छात्राध्यापकास/छात्राध्याकामध्ये एक उत्तरदायित्वशील शिक्षकाच्या भूमिकेतून

१. सामाजिक उत्तरदायित्वा संदर्भातील शिक्षकांच्या भूमिका व कार्याची जाणीव करून देणे.
२. सामाजिक अडसरांच्या निर्मुलनाची दृष्टी प्राप्त होण्यास मदत करणे.
३. सामाजिक उत्तरदायित्वा साठीच्या निवडक उपक्रमांचे आयोजन व कार्यवाही करण्याची संधी देणे
४. सामाजिक उपक्रमा संदर्भातील अनुभवांचे लेखन व देवाण-घेवाण करणे.

ब. संशोधन पद्धती

प्रस्तुत संशोधनांसाठी संशोधकाने संशोधनाचे स्वरूप, नमुना, प्रयोग या सर्व बाबींचा साकल्यपूर्वक विचार करून घटना अभ्यास संशोधनाची निवड केली आहे.

या प्रकारच्या संशोधनामध्ये एखाद्या संकल्पने संदर्भात अनेक व्यक्तींच्या प्रत्यक्ष अनुभवांचा अभ्यास केला जातो. एखाद्या घटनेसंदर्भात अनेक/विविध व्यक्तींना आलेल्या अनुभवातून समान धागा शोधण्याचा प्रयत्न केला जातो व त्या घटनेविषयी एक सामान्य तत्व सांगितले जाते.

क. प्रयोगासाठी नमुना निवड

प्रयोगासाठी नमुना निवड करताना सुरूवातीला आझाद कॉलेज ऑफ एज्युकेशन या महाविद्यालयातील कला व विज्ञान शाखेतील एकूण १६० छात्राध्यापकांना शिक्षक उत्तरदायित्व मापन चाचणीची पूर्व चाचणी देण्यात आली. पूर्व चाचणीनंतर गुणानुक्रमे कला व विज्ञान शाखेतील छात्राध्यापकांची क्रमवारी लावण्यात आली. त्यानंतर लॉटरी पध्दतीने प्रायोगिक व नियंत्रित गटातील प्रत्येकी ४० छात्राध्यापकांची निवड करण्यात आली. ही निवड करताना त्यांची विद्याशाखा व शिक्षक उत्तरदायित्वातील पूर्व चाचणीतील गुण प्रामुख्याने लक्षात घेण्यात आले.

ड. संशोधन कार्यवाही

छात्राध्यापकांतील सामाजिक उत्तरदायित्व प्रत्यक्ष क्षेत्राधारीत कृती, उपक्रमाद्वारे संवर्धित करण्याच्या दृष्टिकोनातून **सातारा साहित्य संमेलनातील सहभाग** या उपक्रमाची योजना करण्यात आली. या उपक्रमाचे स्वरूप, कार्यवाही व छात्राध्यापकांचे प्रतिसाद यांचे क्रमवार विवेचन खालीलप्रमाणे होय.

सातारा साहित्य संमेलनातील सहभाग

बाबा आमटे, साधना आमटे यांचे जीवन व कार्य यांची छात्राध्यापकांना ओळख व्हावी तसेच डॉ. प्रकाश आमटे, डॉ. मंदा आमटे, डॉ. अनिल अवचट या सामाजिक क्षेत्रात उल्लेखनीय कार्य करणाऱ्या व्यक्तिमत्त्वांना प्रत्यक्ष पाहता यावे; त्यांच्याशी संवाद, चर्चा इ. ची संधी उपलब्ध व्हावी या उद्देशाने प्रस्तुत उपक्रमाची योजना केली होती. हे संमेलन बाबा आमटे यांच्या स्मृतीस समर्पित केलेले होते. त्यामुळे बाबा आमटे यांचे जीवन व कार्य हा या संमेलनाचा केंद्रबिंदू होता. दि. १७ फेब्रुवारी २०१५ रोजी सकाळी १० ते सध्याकाळी ७ वाजेपर्यंत छात्राध्यापक या संमेलनात सहभागी होते. छात्राध्यापकाकडे प्रामुख्याने दोन जबाबदाऱ्या देण्यात आल्या होत्या.

१. उद्घाटन प्रसंगी महाराष्ट्र गीत सादरीकरण
२. बाबा आमटे, जीवन व कार्याधारीत पोस्टर प्रदर्शन.

Scanned with CamScanner

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

फटाकेमुक्त दिवाळी अभियान , पर्यावरणपूरक होळी व रंगपंचमीतून छात्राध्यापकांतील शिक्षक उत्तरदायित्व संवर्धनः एक अभ्यास

डॉ. भागवत असाराम शिंदे
सहाय्यक प्राध्यापक
स्वामी सहजानंद भारती कॉलेज ऑफ
एज्युकेशन, श्रीरामपूर, जि. अहमदनगर

प्रास्ताविक

२००९–२०१० हे शैक्षणिक वर्ष सुरूवातीलाच महाविद्यालयीन प्राध्यापकांनी सहाव्या वेतन आयोगानुसार सेवा, शर्ती, वेतनभत्ते मिळवण्यासाठी केलेल्या दीर्घकालीन संपाने चांगलेच गाजले. या संपादरम्यानच्या कालावधीत समाजातील विविध घटकांकडून तीव्र प्रतिक्रिया उमटल्या. यात शिक्षण क्षेत्रातील शिक्षक, प्राध्यापक, प्राचार्य या सर्वांविषयी विशेषतः त्यांच्या वाढलेल्या पगाराविषयी व ते करत असलेल्या कार्याविषयी तसेच त्यांच्या उत्तरदायित्वाविषयी अनेक प्रश्न निर्माण केले गेले. शिक्षक केवळ पगारापुरतेच उत्तरदायी राहतात असा तक्रारीचा, नापसंतीचा सूर सार्वत्रिकरित्या अनुभवयास मिळाला.

उत्तरदायित्व हा शिक्षकांच्या आदर्श वर्तनाचा प्रमुख भाग असतो. शिक्षकांच्या सर्व कार्यांच्या पायाभूत स्थानी उत्तरदायित्व महत्त्वाची भूमिका निभावत असते. यादृष्टीने शिक्षकाचे उत्तरदायित्व मोलाचे ठरते. शिक्षकी व्यवसायाचे महत्त्व विशद करतांना १९९६ च्या रास्तोगी समितीने म्हटले आहे की, "शिक्षकी व्यवसाय हा सर्व व्यवसायांच्या मातृस्थानी आहे." पण आजही शिक्षक शिक्षण कार्यक्रम सर्वांगीण गुणवत्तापूर्ण शिक्षक घडविण्यात अपयशी ठरत आहे. उत्तरदायित्वाच्या बाबतीतही हे शिक्षण कुचकामी ठरत आहे.

अ. उद्दिष्टे छात्राध्यापकास/छात्राध्याकामध्ये एक उत्तरदायित्वशील शिक्षकाच्या भूमिकेतून

१. सामाजिक उत्तरदायित्वा संदर्भातील शिक्षकांच्या भूमिका व कार्याची जाणीव करून देणे.
२. सामाजिक अडसरांच्या निर्मुलनाची दृष्टी प्राप्त होण्यास मदत करणे.
३. पारंपारिक सण–उत्सवांना कालसुसंगत, विधायक रूप देऊन पर्यावरण संरक्षण व संवर्धनाची दृष्टी निर्माण करणे.
४. सामाजिक उत्तरदायित्वा साठीच्या निवडक उपक्रमांचे आयोजन व कार्यवाही करण्याची संधी देणे.
५. समाजिक उपक्रमा संदर्भातील अनुभवांचे लेखन व देवाण–घेवाण करणे.

ब. संशोधन पद्धती

प्रस्तुत संशोधनांसाठी संशोधकाने संशोधनाचे स्वरूप, नमुना, प्रयोग या सर्व बाबींचा साकल्यपूर्वक विचार करून घटना अभ्यास संशोधनाची निवड केली आहे.

या प्रकारच्या संशोधनामध्ये एखाद्या संकल्पने संदर्भात अनेक व्यक्तींच्या प्रत्यक्ष अनुभवांचा अभ्यास केला जातो. एखाद्या घटनेसंदर्भात अनेक/विविध व्यक्तींना आलेल्या अनुभवातून समान धागा शोधण्याचा प्रयत्न केला जातो व त्या घटनेविषयी एक सामान्य तत्व सांगितले जाते.

क. प्रयोगासाठी नमुना निवड

प्रयोगासाठी नमुना निवड करताना सुरूवातीला आझाद कॉलेज ऑफ एज्युकेशन या महाविद्यालयातील कला व विज्ञान शाखेतील एकूण १६० छात्राध्यापकांना शिक्षक उत्तरदायित्व मापन चाचणीची पूर्व चाचणी देण्यात आली. पूर्व चाचणीनतर गुणानुक्रमे कला व विज्ञान शाखेतील छात्राध्यापकांची क्रमवारी लावण्यात आली. त्यानंतर लॉटरी पध्दतीने प्रायोगिक व नियंत्रित गटातील प्रत्येकी ४० छात्राध्यापकांची निवड करण्यात आली. ही निवड करताना त्यांची विद्याशाखा व शिक्षक उत्तरदायित्वातील पूर्व चाचणीतील गुण प्रामुख्याने लक्षात घेण्यात आले

Scanned with CamScanner

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

प्रास्ताविक

"उत्तरदायित्व हा शिक्षकाच्या नैतिक वचनबद्धतेचा एक महत्वपूर्ण भाग असून शिक्षक करत असलेल्या सर्व कार्यांच्या मुळाशी उत्तरदायित्वाची भावना महत्वाची भूमिका निभावत असते.(घोष, ए. के. २००१)

उत्तरदायित्वाचे शिक्षकाशी असलेले नाते व शिक्षकाच्या जडण-घडणीतील अनन्य साधारण असे महत्व घोष, ए. के. यांनी आपल्या **शिक्षकांचे उत्तरदायित्व** या लेखात सार्थपणे व्यक्त केले आहे. या दृष्टिकोनातून शिक्षक शिक्षणातून छात्राध्यापकांतील शिक्षक उत्तरदायित्व संवर्धनाचे महत्व ठळकपणे लक्षात येते.

अ. उद्दिष्टे

छात्राध्यापकास/छात्राध्याकामध्ये एक उत्तरदायित्वशील शिक्षकाच्या भूमिकेतून

१. शिक्षक उत्तरदायित्वाशी संबंधित महत्त्वपूर्ण लघुपट पाहण्याची संधी उपलब्ध करून देणे.
२. लघुपटाच्या माध्यमातून शिक्षक उत्तरदायित्वाचा विकास घडवून आणणे.
३. लघुपट हे अभ्यासाचे एक महत्वपूर्ण माध्यम होऊ शकते हा दृष्टिकोन विकसित करणे.
४. लघुपट, चित्रपट इ. च्या प्रभावकारकतेचा शिक्षक उत्तरदायित्व संवर्धनासाठी उपयोग करून घेणे.

ब. संशोधन पद्धती

प्रस्तुत संशोधनांसाठी संशोधकाने संशोधनाचे स्वरूप, नमुना, प्रयोग या सर्व बाबींचा साकल्यपूर्वक विचार करून घटना अभ्यास संशोधनाची निवड केली आहे.

या प्रकारच्या संशोधनामध्ये एखाद्या संकल्पने संदर्भात अनेक व्यक्तींच्या प्रत्यक्ष अनुभवांचा अभ्यास केला जातो. एखाद्या घटनेसंदर्भात अनेक/विविध व्यक्तींना आलेल्या अनुभवातून समान धागा शोधण्याचा प्रयत्न केला जातो व त्या घटनेविषयी एक सामान्य तत्व सांगितले जाते.

क. प्रयोगासाठी नमुना निवड

प्रयोगासाठी नमुना निवड करताना सुरूवातीला आझाद कॉलेज ऑफ एज्युकेशन या महाविद्यालयातील कला व विज्ञान शाखेतील एकूण १६० छात्राध्यापकांना शिक्षक उत्तरदायित्व मापन चाचणीची पूर्व चाचणी देण्यात आली. पूर्व चाचणीनंतर गुणानुक्रमे कला व विज्ञान शाखेतील छात्राध्यापकांची क्रमवारी लावण्यात आली. त्यानंतर लॉटरी पध्दतीने प्रायोगिक व नियंत्रित गटातील प्रत्येकी ४० छात्राध्यापकांची निवड करण्यात आली. ही निवड करताना त्यांची विद्याशाखा व शिक्षक उत्तरदायित्वातील पूर्व चाचणीतील गुण प्रामुख्याने लक्षात घेण्यात आले.

ड. संशोधन कार्यवाही

प्रस्तुत उपक्रमापूर्वी छात्राध्यापकांना शैक्षणिकदृष्ट्या एखादा लघुपट, चित्रपट कसा पाहावा? त्यातील प्रमुख बाबी कशा लक्षात घ्याव्यात? पारंपारिक विषयाधारीत चित्रपटांपेक्षा लघुपट कसा वेगळा असतो? शैक्षणि लघुपट, चित्रपट पाहिल्यानंतर त्यावर आधारीत गटचर्चा कशी करावी? दिलेल्या मुद्यांनुसार विचारपूर्वक कशी मांडणी करावी? अर्थनिर्वचन कसे करावे इ. संबंधी सोदाहरण मार्गदर्शन करण्यात आले.

प्रस्तुत उपक्रमांसाटी शिक्षण विषयक दोन लघुपट दाखवण्यात आले. त्यावर एकूण ५ गटात गटचर्चा घेण्यात आली. लघुपट निहाय गुणात्मक विश्लेषण खालीलप्रमाणे होय

www.aiirjournal.com

Scanned with CamScanner

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

2018 - 19

ISSN 2349-638x

Peer Reviewed And Indexed

AAYUSHI INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL (AIIRJ)

Monthly e-Journal

- Vikram Nagar, Boudhi Chouk, Latur.
- Tq. Latur, Dis. Latur 413512 (MS.)
- (+91) 9922455749, (+91) 8999250451
- aiirjpramod@gmail.com
- aayushijournal@gmail.com
- www.aiirjournal.com

CHIEF EDITOR – PRAMOD PRAKASHRAO TANDALE

Scanned with CamScanner

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

छात्राध्यापकांतील स्वयंमूल्यमापन कौशल्य व शिक्षक उत्तरदायित्व संवर्धनासाठी स्वयंप्रत्याभरण पत्र योजना : एक नवोपक्रम

डॉ.शिंदे भागवत असाराम, सहाय्यक प्राध्यापक
स्वामी सहजानंद भारती कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, श्रीरामपूर, जि. अहमदनगर

प्रास्ताविक

"उत्तरदायित्व हा शिक्षकाच्या नैतिक वचनबद्धतेचा एक महत्त्वपूर्ण भाग असून शिक्षक करत असलेल्या सर्व कार्याच्या मुळाशी उत्तरदायित्वाची भावना महत्त्वाची भूमिका निभावत असते." (घोष. ए. के. २००१)

उत्तरदायित्वाचे शिक्षकाशी असलेले नाते व शिक्षकाच्या जडण–घडणीतील अनन्य साधारण असे महत्त्व घोष, ए. के. यांनी आपल्या **शिक्षकांचे उत्तरदायित्व** या लेखात सार्थपणे व्यक्त केले आहे. या दृष्टिकोनातून शिक्षक शिक्षणातून छात्राध्यापकांतील स्वयंमूल्यमापन कौशल्य व शिक्षक उत्तरदायित्व संवर्धनाचे महत्त्व ठळकपणे लक्षात येते.

छात्राध्यापकांमध्ये आपण करत असलेल्या कामाचे आत्मपरीक्षण करण्याची सवय रूजविणे तसेच त्यानुसार स्वतःला विकसित करण्याची प्रवृत्ती विकसित करण्याच्या प्रमुख उद्देशाने स्वयंप्रत्याभरण पत्र योजनेचा उपक्रम कार्यान्वित केला. यासाठी प्रारंभी उपक्रमातील ४० छात्राध्यापकांना स्वयंप्रत्याभरणाची संकल्पना समजावून देण्यात आली. स्वयंप्रत्याभरण पत्रे भरण्या संदर्भात वेळोवेळी मार्गदर्शन करण्यात आले.

अ. अध्यापन स्वयंप्रत्याभरण पत्र

सरावपाठ अध्यापन हा बी.एड्. अभ्यासक्रमाचा आत्मा मानला जातो, त्यादृष्टिने छात्राध्यापकांना आपल्या अध्यापनाचे स्वयंमूल्यमान करण्याच्या दृष्टिने प्रस्तुत स्वयंप्रत्याभरण पत्राची निर्मिती करण्यात आली. प्रारंभी छात्राध्यापकांना त्यांच्या दोन्ही अध्यापन पद्धतीसाठी प्रत्येकी ४ अशी एकूण ८ अध्यापन स्वयंप्रत्याभरण पत्रे देण्यात आली.

सरावपाठ अध्यापनाच्या दोन टप्प्यात वापरासंबंधी मार्गदर्शन करण्यात आले. या अध्यापन स्वयंप्रत्याभरण पत्रातील प्रतिसादांचे विश्लेषण केल्यानंतर प्रामुख्याने खालील बाबी स्पष्ट झाल्या.

१. अध्यापन स्वयंप्रत्याभरण पत्रातून छात्राध्यापकांना स्वतःच्या सराव पाठातील चांगल्या बाबींची जाणीव झाली. सुरूवातीला चांगल्या बाबींची संख्या कमी होती. उत्तरोत्तर ती वाढत गेली. त्यातून छात्राध्यापकांची आत्मिक समाधानाची भावना वाढत गेली. २. प्रत्येक सराव पाठानंतर छात्राध्यापकांनी स्वतःला जाणवलेल्या चांगल्या बाबी पुढील सराव पाठातून अधिकाधिक प्रमाणात विकसित करण्याचा दृढ संकल्प केला. त्यातून त्यांच्यातील उत्कृष्टतेचा ध्यास वाढीस लागला. ३. स्वतःच्या सराव पाठातील गुणांबरोबरच छात्राध्यापकांनी स्वतःला जाणवलेल्या अगदी लहान–सहान मर्यादांचीही नोंद घेतली. सुरूवातीच्या पाठात या मर्यादांची संख्या जास्त होती. पण नंतरच्या पाठातून मात्र ती कृमश कमी होत गेल्याचे जाणवले. ४. प्रत्येक सराव पाठानंतर छात्राध्यापकांनी स्वतःला जाणवलेल्या मर्यादा लवकरात लवकर कशा कमी करता येतील या दृष्टिने स्वतः उपाययोजना देखील आखल्या. यातून आपल्या मर्यादांचे स्वरूप नक्की ओळखणे; त्या कशामुळे आल्या ते समजून घेणे तसेच त्या काय केले म्हणजे कमी होतील हा सर्वकष दृष्टिकोन त्यांच्यात विकसित झाला. यातून **प्रत्येक समस्येचा खोलात जाऊन विचार केला तर त्या समस्येच उत्तर भेटतच** या अनुभवाची त्यांना खात्री पटली. ५. सुरूवातीच्या टप्प्यात छात्राध्यापकांना बहुतेकदा नवनवीन मर्यादा जाणवत होत्या. एखादीच मर्यादा पुन्हा पुन्हा जाणवणाऱ्या छात्राध्यापकांची संख्या तुलनेने कमी होती. ६. सरावपाठ अध्यापनाच्या शेवटच्या टप्प्यात छात्राध्यापकांतील चांगले गुण उत्तरोत्तर वाढत गेल्याचे तर मर्यादा कमी झाल्याचे स्पष्ट झाले. यातून त्यांच्यातील आत्मगौरव, आत्मसन्मानाची भावना वाढीस लागली. आत्मविश्वास वाढला.

उपक्रमाधारीत छात्राध्यापकांच्या प्रातिनिधीक प्रतिक्रिया

१. यातून पाठ आणखी चांगला कसा घेता येईल? याची दृष्टी मिळाली. [illegible] अध्यापनासाठी [illegible] अधिकाधिक कथा वाचेन [illegible] सरावपाठ करेल [illegible]

Scanned with CamScanner

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

38	सौम्य कौशल्य विकसनात माहिती संप्रेषण आणि तंत्रज्ञानाची भूमिका	कविता टी चानकने.	146
39	डॉ. विश्वास मंडलिक यांचे योगकौशल्य विकसनातील योगदान	प्रा.गणेश शिभाऊ वाघ, डॉ.नितीनकुमार दादासाहेब माळी, सहा.प्रा.गुरुसिंग हिऱ्या नाईक	149
40	Development of Skills for Modern Teachers Through Teacher Education Programme (TEP)	Dr. Lata Shivaji Patil	152
41	Implementation of the National Skill Development Policy by UGC through Higher Education: A Critical Appraisal	Dr Sonali Shankhwalker Dr Ketan Govekar	155
42	राष्ट्रीय सेवा योजना (N.S.S.) मधून युवकांमध्ये कौशल्य विकास'	प्रा. संजय पाटील, डॉ. रणजित पवार	159
43	छात्राध्यापकांतील स्वयंमूल्यमापन कौशल्य व शिक्षक उत्तरदायित्व संवर्धनासाठी स्वयंप्रत्याभरण पत्र योजना : एक नवोपक्रम	डॉ.शिंदे भागवत असाराम	162
44	**Skill development in 21st Century**	**Dr. N. S. Jadhav**	165
45	उच्च शिक्षणात कौशल्य विकासाची गरज	डॉ. वीणा वा. लाडे (नारायणे)	171
46	**Enhancing English Communication Skill Among B.Ed Trainees; Acase Study Of G.V.M's Dr Dada Vaidya College Of Education**	Mr. Sunil Kumar	175
47	**Skill Development through Higher Education"**	Prof. Kshirsagar Urmila Narsingrao	179
48	Facilitating Participatory Training Methods For Developing Teaching Skills	Dr.C.P.Sonkamble, Viyanna.R.Cabral	182
49	Adoption of modern dairy practices followed by the Women Farmers in Kolhapur District for their Sustainable Development.	Dr. K. V. Gurav	187
50	Skills Of Teacher Educators To Teach In Multilingual Classroom	Ketan Laxman Kamble Dr. Gayatri Choukade Dr. Megha Uplane	192
51	Skill Development among Dyslexic Children	Dr. Kanakappa Pujar	196
52	"Skill development in e - literacy campaign in higher education."	Dr. Ramesh G. Panhalkar	200
53	Importance Of Translation In Higher Education	Dr.Prabhavati A.Patil	203
54	जीवन कौशल्य विकास : काळाची गरज	Bijali S. Dadape	206
55	शिक्षक–शिक्षणामध्ये माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाचा वापर	डॉ. अंकुश नाथा जाधव	110

Scanned with CamScanner

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

REVIEW OF RESEARCH
ISSN: 2249-894X
IMPACT FACTOR : 5.7631(UIF)

कवितांतून छात्राध्यापकांतील शिक्षक उत्तरदायित्व संवर्धनः एक अभ्यास

डॉ.शिंदे भागवत असाराम
सहाय्यक प्राध्यापक , स्वामी सहजानंद भारती कॉलेज ऑफ एज्युकेशन,
श्रीरामपूर, जि. अहमदनगर.

प्रास्ताविक

उत्तरदायित्व हा शिक्षकाच्या आदर्श वर्तनाचा प्रमुख भाग असतो. शिक्षकाच्या सर्व कार्याच्या पायाभूत स्थानी उत्तरदायित्व महत्त्वाची भूमिका निभावत असते. यादृष्टीने शिक्षकाचे उत्तरदायित्व मोलाचे ठरते. शिक्षकी व्यवसायाचे महत्त्व विशद करतांना १९९६ च्या रास्तोगी समितीने म्हटले आहे की, **शिक्षकी व्यवसाय हा सर्व व्यवसायांच्या मातृस्थानी आहे.** पण आजही शिक्षक शिक्षण कार्यक्रम सर्वांगीण गुणवत्तापूर्ण शिक्षक घडविण्यात अपयशी ठरत आहे.

शैक्षणिक उत्तरदायित्व त्याचवेळी यशस्वी होऊ शकते. ज्यावेळी उत्तरदायित्व विकासपूरक वातावरण असेल. त्यासाठी अपप्रवृत्तीना शिक्षा व सद्प्रवृत्तींना प्रेरणा मिळावी यासाठी जीवनमान उंचावणारे आंतरिक व बाहय प्रेरक अशी योजना करायला हवी. या दृष्टिकोनातून शिक्षक शिक्षणातून शैक्षणिक कवितांतून छात्राध्यापकांतील शिक्षक उत्तरदायित्व संवर्धनाचे महत्त्व ठळकपणे लक्षात येते.

अ. उद्दिष्टे

छात्राध्यापकास/छात्राध्याकामध्ये एक उत्तरदायित्वशील शिक्षकाच्या भूमिकेतून

१. वाचनाची प्रक्रिया समजून घेण्यास सक्षम करणे.

२. वाचनातून व्यक्तिमत्त्व विकास साधण्याचा दृष्टिकोन विकसित होण्यास मदत करणे.

३. शिक्षक उत्तरदायित्वाची प्रमुख क्षेत्रे, उपक्षेत्रे, उत्तरदायित्व विकासपूरक गुणवैशिष्टये इ. चे आकलन होण्यास मदत करणे.

४. कवितांतून मांडलेले महत्त्वपूर्ण विचार, कल्पना, मते, दृष्टिकोन इ. चे आकलन होण्यास मदत करणे.

५. कवितांतून मांडलेल्या महत्त्वपूर्ण बाबींचा एक शिक्षक म्हणून स्वतःच्या जीवनात प्रत्यक्ष अंगीकार करण्यास मदत करणे.

ब. संशोधन पद्धती

प्रस्तुत संशोधनासाठी संशोधकाने संशोधनाचे स्वरूप, नमुना, प्रयोग या सर्व बाबींचा साकल्यपूर्वक विचार करून घटना अभ्यास संशोधनाची निवड केली आहे.

Scanned with CamScanner

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

ISSN 2349-638x
Impact Factor 3.025

बालकुमार दिवाळी अंकातून शालेय विद्यार्थ्यांमध्ये वाचन संस्काराची रूजवणूक : एक नवोपक्रम

प्रा. भागवत असाराम शिंदे,
सहाय्यक प्राध्यापक
रयत शिक्षण संस्थेचे, एस.एस.बी. कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, श्रीरामपूर

प्रास्ताविक :

आमच्या महाविद्यालयामध्ये शैक्षणिक वर्ष २०१७–१८ पासून सावित्रिबाई फुले पुणे विद्यापीठाचे राष्ट्रीय सेवा योजनेचे (एन.एस.एस.) ५० विद्यार्थ्यांचे एक एकक सुरू झाले. एन. एस.एस. च्या माध्यमातून शालेय विद्यार्थी व समाजामध्ये पर्यावरण संरक्षण व संवर्धन, अंधश्रद्धा निर्मुलन, सामाजिक प्रबोधन व वाचन संस्कारादी उपक्रम घेणे अपेक्षित असते. या दृष्टिकोनातून यावर्षी आम्ही आमच्या महाविद्यालयातील एन.एस.एस. च्या छात्राध्यापकांमार्फत शालेय विद्यार्थ्यांमध्ये पर्यावरण संरक्षण व संवर्धन तसेच वाचन संस्काराची रूजवणूक करण्याच्या दृष्टिने खालील दोन उपक्रम निश्चित केले.

१. फटाकेमुक्त दिवाळी अभियान २. साधना बालकुमार दिवाळी अंक २०१७ वितरण, वाचन व निबंध स्पर्धा

या उपक्रमांसाठी आम्ही एन.एस.एस. विभागामार्फत शालेय विद्यार्थ्यांना दिवाळीत फटाके वाजवल्यामुळे होणाऱ्या विविध दुष्परीणामांची जाणीव करून देणारे तसेच फटाके न वाजवता त्यातून होणाऱ्या बचतीतून शैक्षणिक साहित्य खरेदी करणे, गरजू, अंध, अपंग वा अनाथांना मदत करणे, नवे कपडे घेणे वा साधना साप्ताहिकाचा बालकुमार दिवाळी अंक घेण्याचे आवाहन करणारे एक संकल्पपत्र तयार केले. या संकल्पपत्राच्या १६०० प्रती छापून त्या परीसरातील शाळेतील विद्यार्थ्यांना वाटप करण्यात आल्या. त्याची संक्षिप्त माहिती खालील तक्यात दिली आहे.

फटाकेमुक्त दिवाळी संकल्पपत्रे व बालकुमार अंकाचे वितरण

अ.क्र.	शाळेचे नाव	फटाकेमुक्त दिवाळीची दिलेली संकल्पपत्रे	संकल्पपत्रातील आवाहनानुसार बालकुमार दिवाळी अंक खरेदी
१.	सौ. एस.के. सोमैया प्राथमिक विद्यामंदिर, श्रीरामपूर	९००	१४२
२.	डी.डी. काचोळे हायस्कूल, श्रीरामपूर	६००	३८५
३.	इंग्लिश स्कूल, श्रीरामपूर	१००	१०५
४.	संत झेविअर हायस्कूल, श्रीरामपूर	प्रतिसाद नाही	प्रतिसाद नाही
५.	यशवंत हायस्कूल, पढेगाव	प्रतिसाद नाही	३३
६.	न्यु इंग्लिश स्कूल, खैरी निमगाव	प्रतिसाद नाही	०७
७.	विद्यानिकेतन हायस्कूल, श्रीरामपूर	प्रतिसाद नाही	प्रतिसाद नाही
	एकूण	१६००	६७२

Scanned with CamScanner

ISSN 2349-638x
Impact Factor 3.025

शैक्षणिक चित्रपटातून छात्राध्यापकातील शिक्षक उत्तरदायित्व संवर्धन : एक प्रयोग

भागवत आसाराम शिंदे,
सहाय्यक प्राध्यापक,
स्वामी सहजानंद भारती कॉलेज ऑफ एज्युकेशन,
श्रीरामपूर.

प्रास्ताविक :

उत्तरदायित्व हा शिक्षकी व्यक्तिमत्त्व विकासाच्या जडण-घडणीतील अत्यंत महत्त्वाचा भाग आहे. त्यासाठी प्रशिक्षण काळातच छात्राध्यापकांमध्ये शिक्षक उत्तरदायित्वाचे संवर्धन करणे महत्त्वपूर्ण ठरते.त्यासाठी अध्ययन-अध्यापन, व्याख्याने, चर्चा, परिसंवाद, कार्यशाळा या माध्यमांसोबत चित्रपटा सारखे प्रभावी माध्यम वापरता येईल का ? ते कसे वापरावे ? या प्रश्नांची सर्वांगाने चर्चा करून शैक्षणिक वर्ष २०१४-१५ मध्ये आझाद कॉलेज ऑफ एज्युकेशन मधील ३० छात्राध्यापकांवर हा प्रयोग करण्यात आला. या प्रयोगातून खूप आश्वासक निष्कर्ष हाती आले. जे इतरही शिक्षक शिक्षण महाविद्यालयांसाठी मार्गदर्शक व प्रेरक ठरतील. हा दृष्टिकोन केंद्रस्थानी ठेऊन प्रस्तुत शोध निबंधातून या उपक्रमाचे सविस्तर विवेचन केले आहे.

शैक्षणिक चित्रपट निरीक्षण व गटचर्चा

प्रस्तुत उपक्रमांसाठी शिक्षण विषयक दोन चित्रपट दाखवण्यात आले. त्यावर एकूण ५ गटात गटचर्चा घेण्यात आली. चित्रपटनिहाय गुणात्मक विश्लेषण खालीलप्रमाणे होय.

१. शाळा

कुमारावस्थेतील इयत्ता नववीत शिकणाऱ्या मुला-मुलींना परस्पराविषयी वाटणारे अनामिक आकर्षण, लैंगिकते विषयीचे कुतूहल, जिज्ञासा, भिती, अपराधीपणाची भावना, प्रेमाची ओढ, शरीर संबंधाचे आकर्षण आणि या सर्वात त्यांच्या मनाची होणारी घालमेल, असाहाय्य तडफड, कोणीच समजून न घेणे, भावविश्वाचा होणारा कोंडमारा या मुख्य संकल्पनेवर हा चित्रपट आधारीत आहे. यातील जोशी-शिरोडकर यांच्यातील परस्पराविषयीची ओढ, आकर्षण, नात्यातील हळुवार कोमलता, भावनिक आंदोलने मनाला भूरळ पाडणारी आहेत. विशेषतः या दोन्ही कलाकारांचा चित्रपटभर असलेला दृश्य वावर, त्यांचा सहजस्फूर्त अभिनय अत्यंत भावस्पर्शी असा झाला आहे. या मुख्य कथानकाशिवाय आणीबाणीचा काळ, म्हात्रे-केवडा प्रकरण, इतिहासाच्या शिक्षकावर वर्गातीलच एका मुलीचा जीव जडणे, मुख्याध्यापकांची कडक शिस्त, कुटुंबियांचे मुलांना न समजून घेणे अशा अनेक पदरी उपकथानकांतून चित्रपट समृद्ध झालेला आहे.

प्रस्तुत चित्रपटाचे संपूर्ण गटात दिग्दर्शन, गटनिहाय गटचर्चा, निरीक्षणे व प्रतिसादांचे विश्लेषण केल्यानंतर खालील बाबी स्पष्ट झाल्या.

१. इतिहासाच्या सरांचे इतिहास व नागरिकशास्त्रा शिवाय इतर विषयांना तुच्छ मानणे पूर्णपणे चुकीचे आहे. कारण शालेय जीवनात विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी सर्व विषय सारख्याच प्रमाणात महत्त्वाचे आहेत. सर्व विषयांच्या अभ्यासातूनच विद्यार्थी सर्वगुण संपन्न होऊ शकतो. त्यामुळे आपला विषय श्रेष्ठ मानून इतर विषयांना तुच्छ लेखणे पूर्णतः चुकीचे आहे.

२. इयत्ता नववीतील विद्यार्थी लैंगिकते संदर्भात, स्वप्नदोषा संदर्भात चर्चा करतात यात अनैसर्गिक असे काही नाही. कारण या वयांमध्ये ही मुले कुमारावस्थेतील असल्याने त्यांना अशा विषयांप्रती कुतूहल, जिज्ञासा असणे साहजिकच आहे. कारण या वयांमध्ये त्यांच्यात शारिरीक, मानसिक व भावनिक बदल झपाट्याने होत असतात. अशा वेळी शिक्षकाने विद्यार्थ्यांना समजून घेऊन त्यांना लैंगिकते संदर्भात योग्य ते मार्गदर्शन व समुपदेशन करायला हवे. समस्येचे स्वरूप लक्षात घेऊन भावनिक आधार द्यायला हवा.

Scanned with CamScanner

I

UG

Rayat Shikshan Sanstha's

Swami Sahajanand Bharati College
Shrirampur

NAAC Re-accredited "A" Grade

Two Day National Annual Cor

In Association with

Maharashtra State Secondary

Teacher Educators' Association (MS

16 th & 17 th Dec.2017

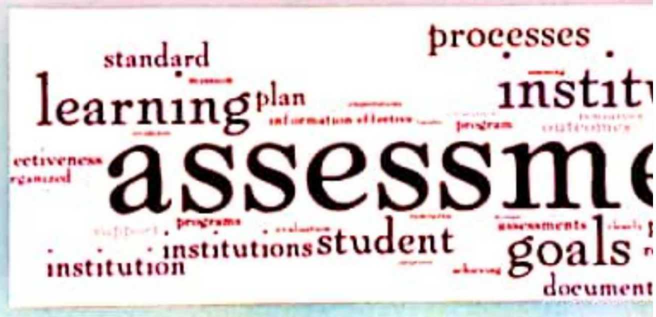

Aayushi International Interdisc
Research Journal

Special Issue XVII

On

"Assessment And Accreditation of T
Education Institutes "

Editor

Mr.Bhagwat Asaram Shind

Assistant Professor,

Swami Sahajanand Bharati College of Ec

Shrirampur, Dist. Ahmednagar 41370

Sca

PRINCIPAL

S.S.B. College of Education

Shrirampur, Dist. A.Nagar

ISSN 2278-8158

AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
HALF YEARLY RESEARCH JOURNAL

ROYAL

Volume - X Issue - II December - May - 2021-22

English Part - II / Marathi / Hindi

**Peer Reviewed Refereed
and UGC Listed Journal
Journal No. 47037**

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये

**IMPACT FACTOR / INDEXING
2019 - 5.756
www.sjifactor.com**

❖ EDITOR ❖

Assit. Prof. Vinay Shankarrao Hatole

M.Sc (Math's), M.B.A. (Mkt), M.B.A (H.R),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod & Dirt), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan
Aurangabad. (M.S.)

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

आंतरविद्याशाखीय बहुभाषिक शोध पत्रिका

विद्यावार्ता

September 2020, Issue 09

Chief Editor
Dr. Bapu g. Gholap
(M.A.Mar.& Pol.Sci.,B.Ed.Ph.D.NET.)

Guest Editor
Prin. Dr. Mrs. Vandana Nalawade

Editors
Dr. Ajaykumar B. Patil
Dr. Keshav R. More

Reg.No.U74120 MH2013 PTC 251205
Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.
At.Post.Limbaganesh,Tq.Dist.Beed
Pin-431126 (Maharashtra) Cell:07588057695,09850203295
harshwardhanpubli@gmail.com, vaidyawarta@gmail.com
All Types Educational & Reference Book Publisher & Distributors

ISSN 2277 - 5730
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume - X Issue - I January - March - 2021

ENGLISH / MARATHI / HINDI

Peer Reviewed Refereed
and UGC Listed Journal

Journal No. 40776

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये

IMPACT FACTOR / INDEXING
2019 - 6.399
www.sjifactor.com

❖ EDITOR ❖
Asst. Prof. Vinay Shankarrao Hatole
M.Sc (Maths), M.B.A. (Mktg.), M.B.A. (H.R.),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod. & Dir.), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan
Aurangabad. (M.S.)

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

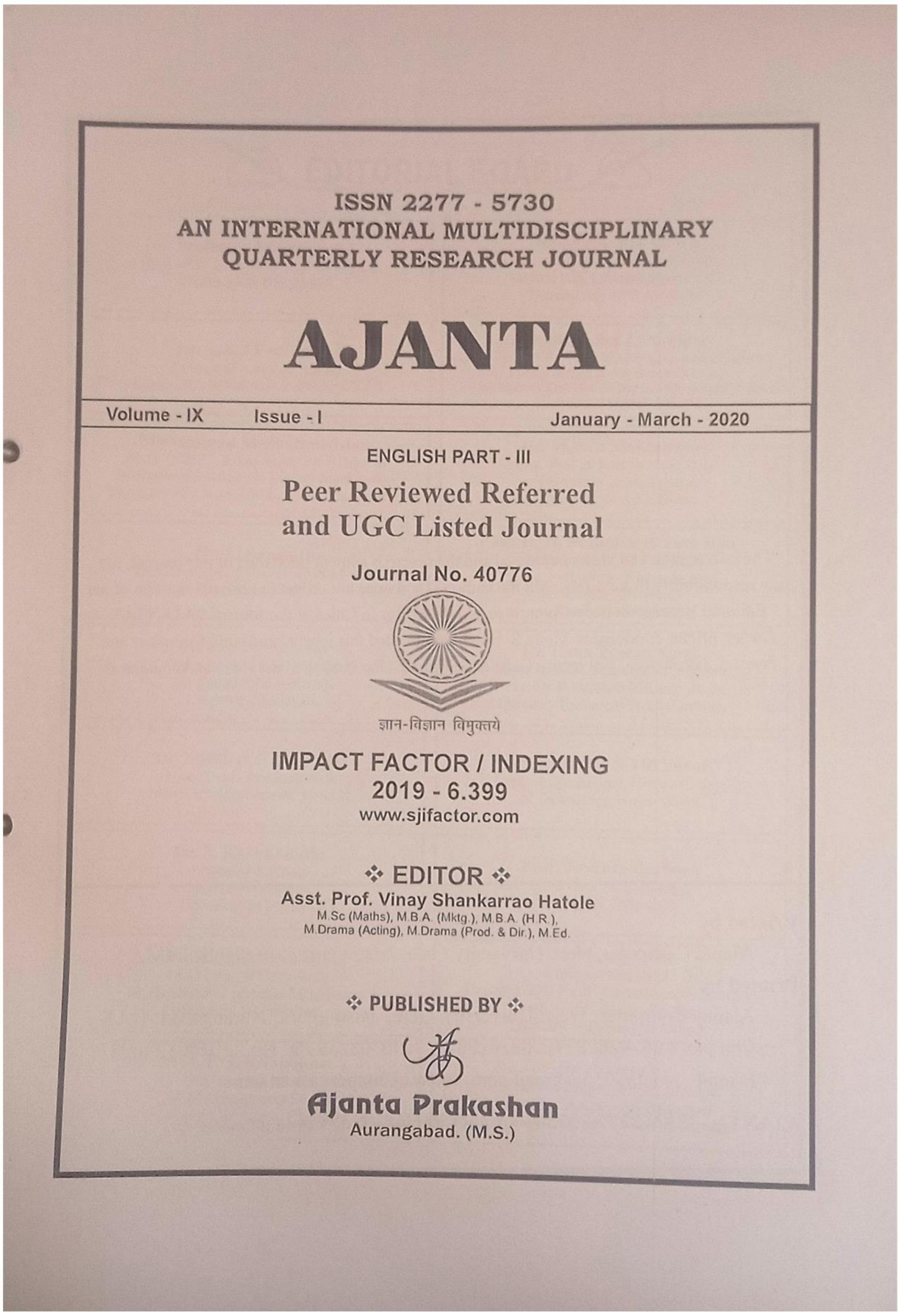

ISSN 2277 - 5730
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume - IX Issue - I January - March - 2020

ENGLISH PART - III

Peer Reviewed Referred
and UGC Listed Journal

Journal No. 40776

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये

IMPACT FACTOR / INDEXING
2019 - 6.399
www.sjifactor.com

❖ EDITOR ❖
Asst. Prof. Vinay Shankarrao Hatole
M.Sc (Maths), M.B.A. (Mktg.), M.B.A. (H.R.),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod. & Dir.), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan
Aurangabad. (M.S.)

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

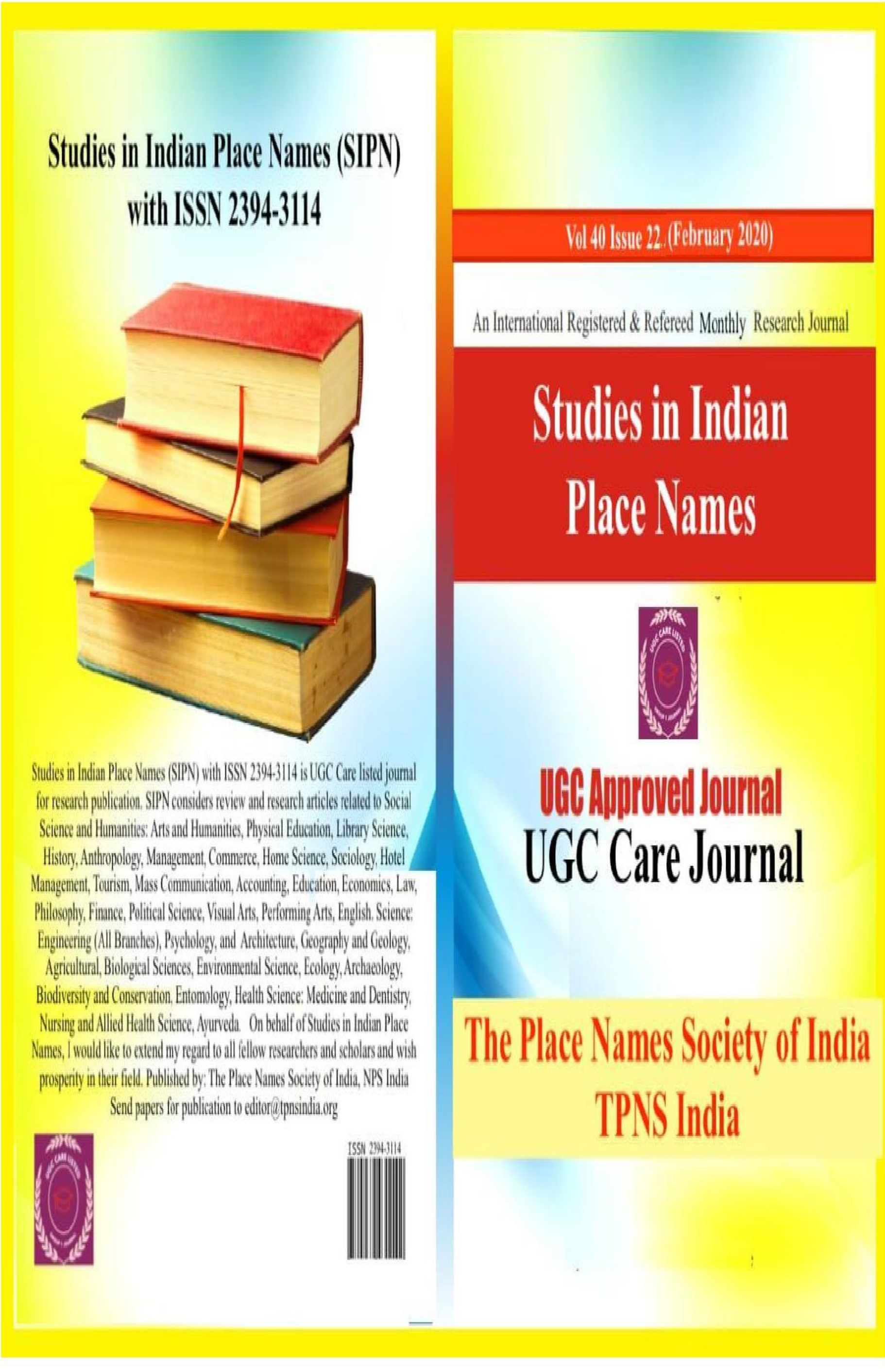

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

Rayat Shikshan Sanstha's

Swami Sahajanand Bharati College of Education,
Shrirampur,Dist. Ahmednagar

Two day National Annual Conference
On
Assessment & Accreditation of Teacher Education Institutes

On

16th & 17th December 2017

In Association with

Maharashtra State Secondary Teacher Educator's Association (MSSTEA)

A Special issue of

Aayushi International Interdisciplinary Research Journal

Special Issue- XVII ISSN –2349-638x
Impact Factor 3.025

Editor

Mr.Bhagwat Asaram Shinde

Assistant Professor,
Swami Sahajanand Bharati College of Education,
Shrirampur,Dist. Ahmednagar 413709 (M.S.)

Attested
Principal
S.S.B.College of Education
Shrirampur, Dist. Ahmednagar

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

ISSN 2278-8158
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
HALF YEARLY RESEARCH JOURNAL

ROYAL

Volume - X Issue - II December - May - 2021-22

English Part - II / Marathi / Hindi
Peer Reviewed Refereed
and UGC Listed Journal
Journal No. 47037

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये

IMPACT FACTOR / INDEXING
2019 - 5.756
www.sjifactor.com

❖ EDITOR ❖
Assit. Prof. Vinay Shankarrao Hatole
M.Sc (Math's), M.B.A. (Mkt), M.B.A (H.R),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod & Dirt), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan
Aurangabad. (M.S.)

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

November. 2021 · (M) Page No · 24 to 27

ISSN 2349-638x

Peer Reviewed And Indexed

AAYUSHI INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL (AIIRJ)

Monthly e-Journal

· Devgiri Nagar, Ambajogai Road, Latur.
· Tq. Latur, Dis. Latur 413512 (MS.)
· (+91) 9922455749, (+91) 8999250451

· aiirjpramod@gmail.com
· aayushijournal@gmail.com

· www.aiirjournal.com

CHIEF EDITOR – PRAMOD PRAKASHRAO TANDALE

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

ISSN 2349-638x

Peer Reviewed And Indexed

AAYUSHI INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL (AIIRJ)

Monthly e-Journal

· Devgiri Nagar, Ambajogai Road, Latur.
· Tq. Latur, Dis. Latur 413512 (MS.)
· (+91) 9922455749, (+91) 8999250451

· aiirjpramod@gmail.com
· aayushijournal@gmail.com

· www.aiirjournal.com

CHIEF EDITOR – PRAMOD PRAKASHRAO TANDALE

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

ISSN 2349-638x

Peer Reviewed And Indexed

AAYUSHI INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL (AIIRJ)

Monthly e-Journal

· Devgiri Nagar, Ambajogai Road, Latur.
· Tq. Latur, Dis. Latur 413512 (MS.)
· (+91) 9922455749, (+91) 8999250451

· aiirjpramod@gmail.com
· aayushijournal@gmail.com

· www.aiirjournal.com

CHIEF EDITOR – PRAMOD PRAKASHRAO TANDALE

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

आंतरविद्याशाखीय बहुभाषिक शोध पत्रिका

विद्यावार्ता™

September 2020, Issue 09

Chief Editor
Dr. Bapu g. Gholap
(M.A.Mar.& Pol.Sci.,B.Ed.Ph.D.NET.)

Guest Editor
Prin. Dr. Mrs. Vandana Nalawade

Editors

Dr. Ajaykumar B. Patil

Dr. Keshav R. More

Reg.No.U74120 MH2013 PTC 251205
Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.
At.Post.Limbaganesh,Tq.Dist.Beed
Pin-431126 (Maharashtra) Cell:07588057695,09850203295
harshwardhanpubli@gmail.com, vaidyawarta@gmail.com
All Types Educational & Reference Book Publisher & Distributors

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

PUBLICATION CERTIFICATE

This publication certificate has been issued to

Shri. Karwar Anil Kisan

For publication of research paper titled

A comparative study the Problems of Primary Schools in Tribal and Non-Tribal areas

Published in

Studies in Indian Place Names with ISSN no. 2394-3114

Vol: *40* **issue:** *22* **Month:** *February* **Year:** *2020*

Impact factor: *6.3*

The journal is indexed, peer reviewed and listed in UGC Care

Editor

Editor

www.eduindex.org
editor@eduindex.org

Note: This eCertificate is valid with published papers and the paper must be available online at the website under the network of EDUIndex.

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

S.S.G. College, Karad (Sangali) (MH.)

2020-21

ISSN 2277 - 5730

AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume - IX Issue - I January - March - 2020

MARATHI PART - II

Peer Reviewed Referred and UGC Listed Journal

Journal No. 40776

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये

IMPACT FACTOR / INDEXING
2019 - 6.399
www.sjifactor.com

❖ EDITOR ❖
Asst. Prof. Vinay Shankarrao Hatole
M.Sc (Maths), M.B.A. (Mktg.), M.B.A. (H.R.),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod. & Dir.), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan
Aurangabad. (M.S.)

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

ISSN 2349-638x

Peer Reviewed And Indexed

AAYUSHI INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL (AIIRJ)

Monthly e-Journal

· Vikram Nagar, Boudhi Chouk, Latur.
· Tq. Latur, Dis. Latur 413512 (MS.)
· (+91) 9922455749, (+91) 8999250451

· aiirjpramod@gmail.com
· aayushijournal@gmail.com

· www.aiirjournal.com

CHIEF EDITOR – PRAMOD PRAKASHRAO TANDALE

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

Golden Research Thoughts
Impact Factor : 4.6052 (UIF)
ISSN: 2231-5063

GRT

‘महाविद्यालयीन स्तरावरील नाविन्यपूर्ण अध्यापन व उपक्रम शोधून उपाययोजना सूचविणे’

Asst Asst. Prof. Karwar Anil Kisan
S.S.B.College of Education, Shrirampur,A'Nagar(M.S.)

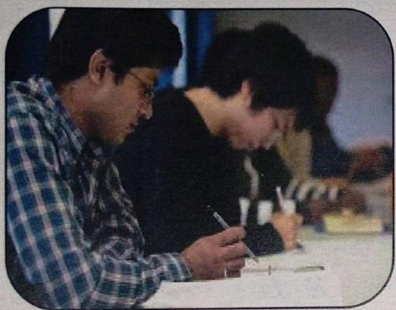

सारांश-
साधनाशिवाय साध्य अशक्य असते. अर्थात विद्यार्थी केंद्रबिंदू असलेल्या आपल्या शिक्षण पद्धतीत विविध स्तरांचा विचार करता/महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांच्या वर्तनात बदल घडविण्यासाठी, राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणे व ध्येये, गाभा घटक, मूल्ये, राष्ट्रीय अभ्यासक्रम, विविध उच्च शिक्षणाची मंडळे व संस्था, यांची ध्येये, उद्दिष्ट्ये साध्यतेसाठी सर्वच महाविद्यालयीन अध्यापकांनी नाविन्यपूर्ण उपक्रम, तंत्रे, आदर्शीकरण, पद्धती इ. राबवणे तसेच प्रभावी वापरणे ही काळाची गरज आहे.

सूचक शब्द : नाविन्यपूर्ण अध्यापन, उपक्रम, विचार प्रवर्तक तंत्रे, गट अध्यापन, श्रेणीसाध्यता व संपर्क, आदर्शीकरण, वातावरण निर्मिती, स्व जबाबदरी नाविन्यपूर्ण उपक्रम इ.

प्रस्तावना :

‘देशाचे भवितव्य वर्गावर्गात घडते आहे.’ (कोठारी कमिशन १९६४-६६) या आयोगानुसार प्रत्येक वर्ग मग तो पूर्व प्राथ:, माध्य, वा महाविद्यालयीन असो, त्यामध्ये सामील सर्व विद्यार्थ्यांचा शारी. मान. सामा. शैक्ष., सांस्कृ., नैतिक, अध्या., अर्थात सर्वांगिण विकास होणे महत्वाचे आहे. अर्थात त्या विकासासाठी शिक्षकांनी सतत उपक्रमशिल, नवोपक्रम, नित्यनव्याचा शोध व नाविन्यपूर्ण उपक्रमांचा हव्यास ठेऊन हे उपक्रम, प्रकल्प आपल्या विद्यार्थ्यांमध्ये राबवावेत. कारण ‘वर्तनात परिवर्तन म्हणजे शिक्षण होय’ ही शिक्षणाची व्याख्या सांगते. महाविद्यालयीन विद्यार्थी हे १६ ते २५ पर्यंत असू शकतात. त्यांच्या अध्यापनासाठी विविधांगी तंत्रे, पद्धती, उपक्रम, विविध दृष्टिकोन नाविन्यपूर्ण उपक्रमाची स्थिती प्रस्तुत शोध निबंधात घेण्यात आली आहे.

संशोधन विषयाचे स्वरूप :

महाविद्यालयीन स्तरावरील कनिष्ठ व वरीष्ठ महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगिंण विकासाठी कोणकोणती नाविण्यपूर्ण उपक्रम तंत्रे, विचारप्रवर्तक तंत्रे, गट अध्यापन, श्रेणी साध्यता व संपर्क आदर्शीकरण वातावरण निर्मिती, स्व-जबाबदारी यांसाठीचे नाविन्यपूर्ण उपक्रमांची सद्यस्थिती जाणून घेणे अर्थात त्यांच्या शैक्षणिक विविधांगी अध्यापन संदर्भात मागोवा हा शोध निबंधाचा विषय आहे.

संशोधनविषयाची गरज :

सामाजिक, नैतिक मूल्यांचा ऱ्हास, अशांतता, गुन्हेगारी, बेकारी, बेरोजगारी अशा अनेक प्रश्नांमुळे महाविद्यालयीन शिक्षक कोठेतरी कमी पडतो असे वाटते. या गंभीर संदर्भात जाणीव विद्यार्थ्यांना व्हावी, नागरिकत्वाचे शिक्षण, सामा. प्रश्नांची जाण व भूमिका शिक्षकांचे अध्यापन परिपूर्णता इ. साठी सदर महाविद्यालयीन संशोधनाची गरज वाटते.

संशोधनाविषयाचे महत्व :

शिक्षणाचे बाजारीकरण, सामाजिक प्रश्न व समस्या सोडविणे महाविद्यालयीन अध्यापकांच्या अध्यापनतंत्र, नाविन्यपूर्ण उपक्रमांची सद्यस्थिती जाणून घेऊन सूचविलेल्या उपायांच्या वापराने महाविद्यालयीन विद्यार्थी, अध्यापक नाविन्यपूर्ण उपक्रम, तंत्रे नव्याने विविधता आणून वापरू शकतील. जे नाविन्यपूर्ण उपक्रम वापरतात त्यांचे दृढीकरण होईल. म्हणून सदर संशोधन महत्वाचे आहे.

संशोधनाची उद्दिष्ट्ये :

१. महाविद्यालयीन स्तरावरील नाविन्यपूर्ण अध्यापनासाठीच्या विविधांगी, तंत्रे, पद्धती उपक्रमांच्या सद्यास्थितीचा शोध घेणे.
२. महाविद्यालयीन स्तरावरील नाविन्यपूर्ण उपक्रम तंत्रे, पद्धती वापराची कारणे शोधने.
३. महाविद्यालयीन स्तरावरील विविध नाविन्यपूर्ण उपक्रमांसाठी उपाय सूचिवणे.

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

Conceptual Article (2)

ISSN -2349-638x
Impact Factor 3.025
UGC Approved No.64259

Rayat Shikshan Sanstha's

Swami Sahajanand Bharati College of Education, Shrirampur

NAAC Re-accredited "A" Grade

Two Day National Annual Conference

In Association with

Maharashtra State Secondary
Teacher Educators' Association (MSSTEA)

16 th & 17 th Dec.2017

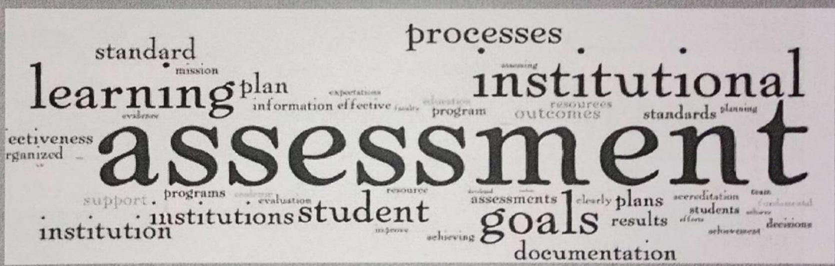

Aayushi International Interdisciplinary Research Journal

Special Issue- XVII

On

"Assessment And Accreditation of Teacher Education Institutes "

Editor

Mr.Bhagwat Asaram Shinde
Assistant Professor,
Swami Sahajanand Bharati College of Education,
Shrirampur,Dist. Ahmednagar 413709 (M.S.)

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

Research Article (1)

Research Article

ISSN -2349-638x
Impact Factor 3.025
UGC Approved No.64259

Education Through Self-help is Our Motto
Rayat Shikshan Sanstha's

Rayat Shikshan Sanstha's
Swami Sahajanand Bharati College of Education, Shrirampur
NAAC Re-accredited "A" Grade

Two Day National Annual Conference

In Association with
Maharashtra State Secondary Teacher Educators' Association (MSSTEA)

16 th & 17 th Dec.2017

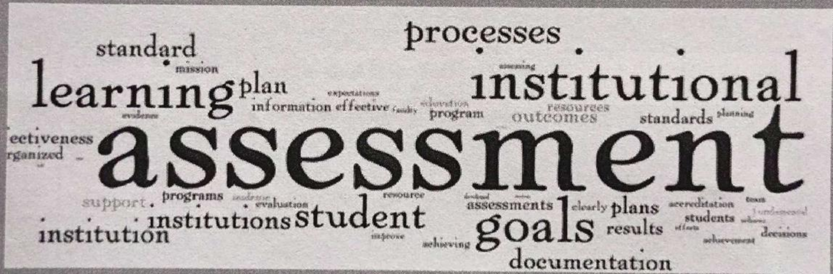

Aayushi International Interdisciplinary Research Journal
Special Issue- XVII
On
"Assessment And Accreditation of Teacher Education Institutes "

Editor

Mr.Bhagwat Asaram Shinde
Assistant Professor,
Swami Sahajanand Bharati College of Education,
Shrirampur,Dist. Ahmednagar 413709 (M.S.)

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

MAH MUL/03051/2012
ISSN: 2319 9318 | Vidyawarta | September 2020
Issue 09 | 1

आंतरविद्याशाखीय बहुभाषिक शोध पत्रिका

विद्यावार्ता

September 2020, Issue 09

Chief Editor
Dr. Bapu g. Gholap
(M.A.Mar.& Pol.Sci.,B.Ed.Ph.D.NET.)

Guest Editor
Prin. Dr. Mrs. Vandana Nalawade

Editors
Dr. Ajaykumar B. Patil
Dr. Keshav R. More

Reg.No.U74120 MH2013 PTC 251205
Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.
At.Post.Limbaganesh,Tq.Dist.Beed
Pin-431126 (Maharashtra) Cell:07588057695,09850203295
harshwardhanpubli@gmail.com, vaidyawarta@gmail.com
All Types Educational & Reference Book Publisher & Distributors

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

2018-19

I N T E R N A T I O N A L R E S E A R C H F E L L O W S A S S O C I A T I O N

Impact Factor – 6.625 ISSN – 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

RESEARCH JOURNEY

International Multidisciplinary E-Research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

Janury - 2020 Special Issue - 236 (C)

Introspection, Prognosis and Strategy for Global Water Resources

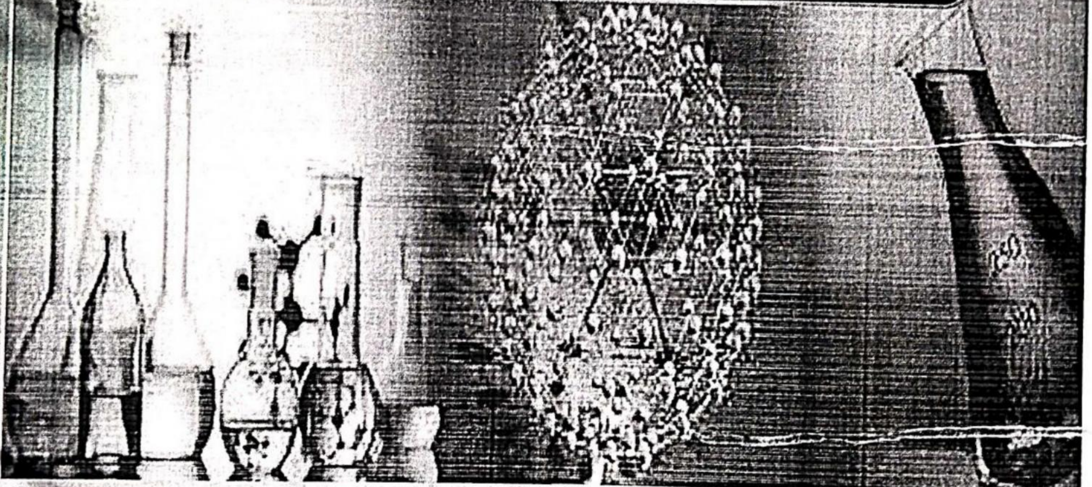

Guest Editor :
Dr. Devidas S. Gejage
I/C Principal,
Sameer Gandhi Kala Mahavidyalaya,
Malshiras, Solapur, Dist. Solapur

Executive Editors :
Mr. Santosh P. Mane
IQAC Cordinator
Sameer Gandhi Kala Mahavidyalaya,
Malshiras, Solapur, Dist. Solapur

Chief Editor :
Dr. Dhanraj T. Dhangar (Yeola)

This Journal is indexed in :
- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmos Impact Factor (CIF)
- Global Impact Factor (GIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)

For Details Visit To : www.researchjourney.net

Swatidhan Publications

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

ISSN No. 2321-5488 UGC Sr. No. 1208

RESEARCH DIRECTIONS

An International Multidisciplinary Peer Reviewed Refereed Journal

UGC Journal No. 45489 (Monthly) Impact Factor-5.7

On the Occasion of Centenary of Celebrations
Rayat Shikshan Santha, Satara.

Special Issue
An interdisciplinary National Seminar on

CHANGING SCENARIO IN HIGHER EDUCATION

Organized By
Dept. of Education, Economics and Sociology
Laxmibai Bhaurao Patil Mahila Mahavidyalaya, Solapur.

Date- 15th March 2019 - current issue & edition

Editor-in-Chief

56, Ayodhya Nagari, Hydrabad Raod, Solapur- 413006

Contact No – 9822371039 / 9822870742
Email – researchdirections2013@gmail.com

Journal Indexed in

Scientific Indexing Services

CiteFactor

CiteFactor

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

१४.१७

Impact Factor - 6.261 ISSN - 2348-7143
INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION

RESEARCH JOURNEY

INTERNATIONAL E-RESEARCH JOURNAL

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

February - 2019 Special Issue - 115 (A)

India : Yesterday, Today & Tomorrow

भारत : काल, आज आणि उद्या

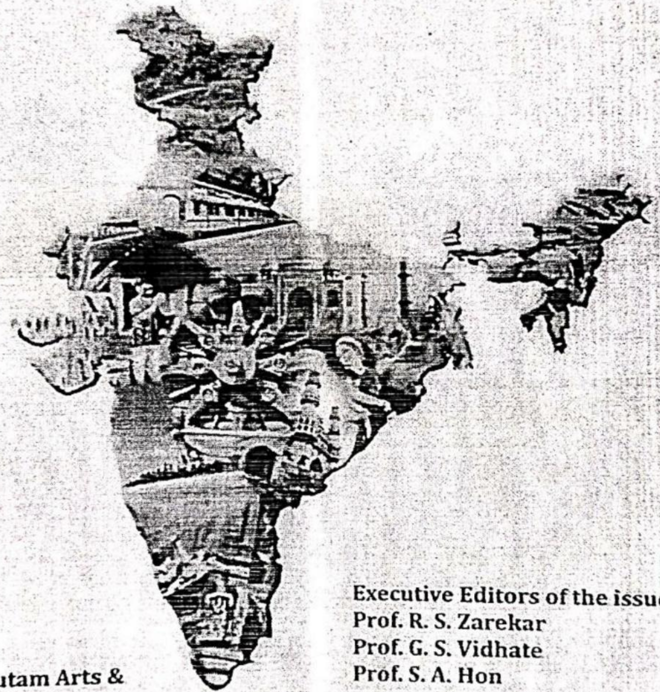

Guest Editor :
Dr. A. B. Nikumbh
I/C Principal,
S.S.G.M. Science, Gautam Arts &
Sanjivani Commerce College,
Kopargaon, Tal. Kopargaon, Dist. Ahmednagar

Executive Editors of the issue :
Prof. R. S. Zarekar
Prof. G. S. Vidhate
Prof. S. A. Hon
Dr. M. E. Auti

Chief Editor :
Dr. Dhanraj Dhangar (Yeola)

This Journal is Indexed In :
- UGC Approved Journal
- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmos Impact Factor (CIF)
- Global Impact Factor (GIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)
- Indian Citation Index (ICI)
- Dictionary of Research Journal Index (DRJI)

SWATIDHAN PUBLICATIONS

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

Impact factor SJIF 2018-6.371 ISSN 2319-4766

शिक्षण प्रसारक संस्थेचे

शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय संगमनेर, जिल्हा – अहमदनगर

&

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ गुणवत्ता सुधार कार्यक्रमा अंतर्गत संयुक्त विद्यमाने

आयोजित

राज्यस्तरीय चर्चासत्र

सोशिल मीडीया : काल , आज , उद्या
Social Media : Past , Present, Future

Special Issue of An International Peer Reviewed, Referred
SCHOLARLY RESEARCH JOURNAL FOR INTERDISCIPLINARY STUDIES
Impact factor SJIF 2018-6.371, ISSN 2319-4766

डॉ भालचंद्र बाळकृष्ण भावे

प्रा . कविता किसनराव काटे

प्रा . राजू गुलाब शेख

प्रा . मंगल राधाकृष्ण आरोटे
प्रा . नयना भास्करराव फंजे
प्रा . संजय फाळके खेमनर
प्रा . विलास देवराम पांढरे
वाकचौरे योगिता नानासाहेब (ग्रंथपाल)

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

ISSN -2349-638x
Impact Factor 3.025
UGC Approved No.64259

Rayat Shikshan Sanstha's

Swami Sahajanand Bharati College of Education, Shrirampur

NAAC Reaccredited 'A' Grade

Two Day National Annual Conference

In Association with

Maharashtra State Secondary
Teacher Educators' Association (MSSTEA)

16 th & 17 th Dec.2017

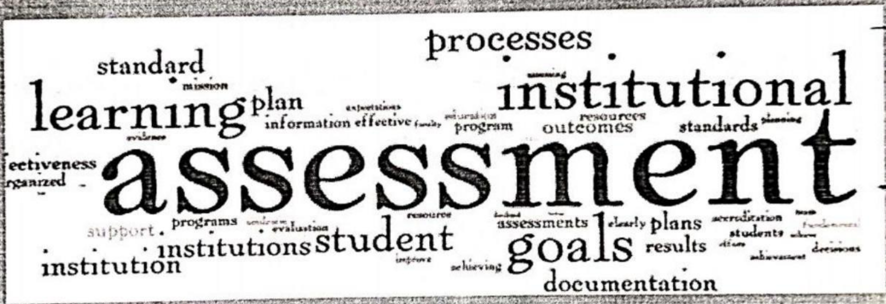

Aayushi International Interdisciplinary Research Journal

On

"Assessment And Accreditation of Teacher Education Institutes "

Editor

Assistant Professor,
Swami Sahajanand Bharati College of Education,
Shrirampur,Dist. Ahmednagar 413709 (M.S.)

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar

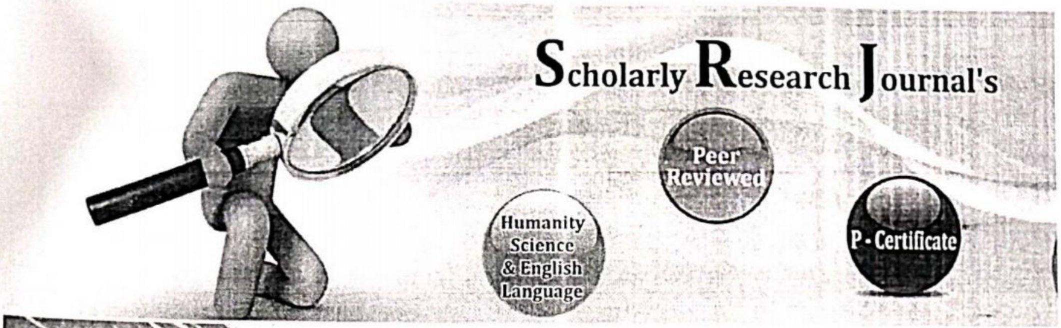

DOI 10.21922/srjis/2016/v3i24
ISSN (
ISSN (
SRJIS An International Peer Reviewed, Refereed Journal
SCHOLARLY RESEARCH JOURNAL FOR INTERDISCIPLINARY STU
ONLINE & PRINT BIMONTHLY E-CERTI
HIGHLY INDEXED SJIF 2021 - 7.380

DOI 10.21922/srjhel/2016/v3i16
ISSN (
ISSN (
SRJIS An International Peer Reviewed, Refereed Journal
SCHOLARLY RESEARCH JOURNAL FOR HUMANITY SCIENCE & ENGLISH LANGU
ONLINE & PRINT BIMONTHLY E-CERTI
HIGHLY INDEXED SJIF 2019 - 6.251

Previous Next

…ECIAL ISSUE ON INCLUSIVE EDUCATION FOR DYNAMIC AND EQUIABLE SOCIETIES H. G. M. …CE 4/32, 2017

May-Jun,2017, Vol - 4/32
Impact Factor: 6.177
ISSN: 2278-8808
Date: 30-Jul-2017

An International Peer Reviewed

Scholarly Research Journal for Interdisciplinary Studies

Prof. Aakanksha Landge & Praveen Kumar Yadav

INDIVIDUAL INTEGRATION TO INITIATE INCLUSION EDUCATION

May-Jun,2017, Vol - 4/32, Page - 1/6

Abstract

Show PDF

Certificate

Citation

Ref.

PRINCIPAL
S.S.B. College of Education
Shrirampur, Dist. A.Nagar